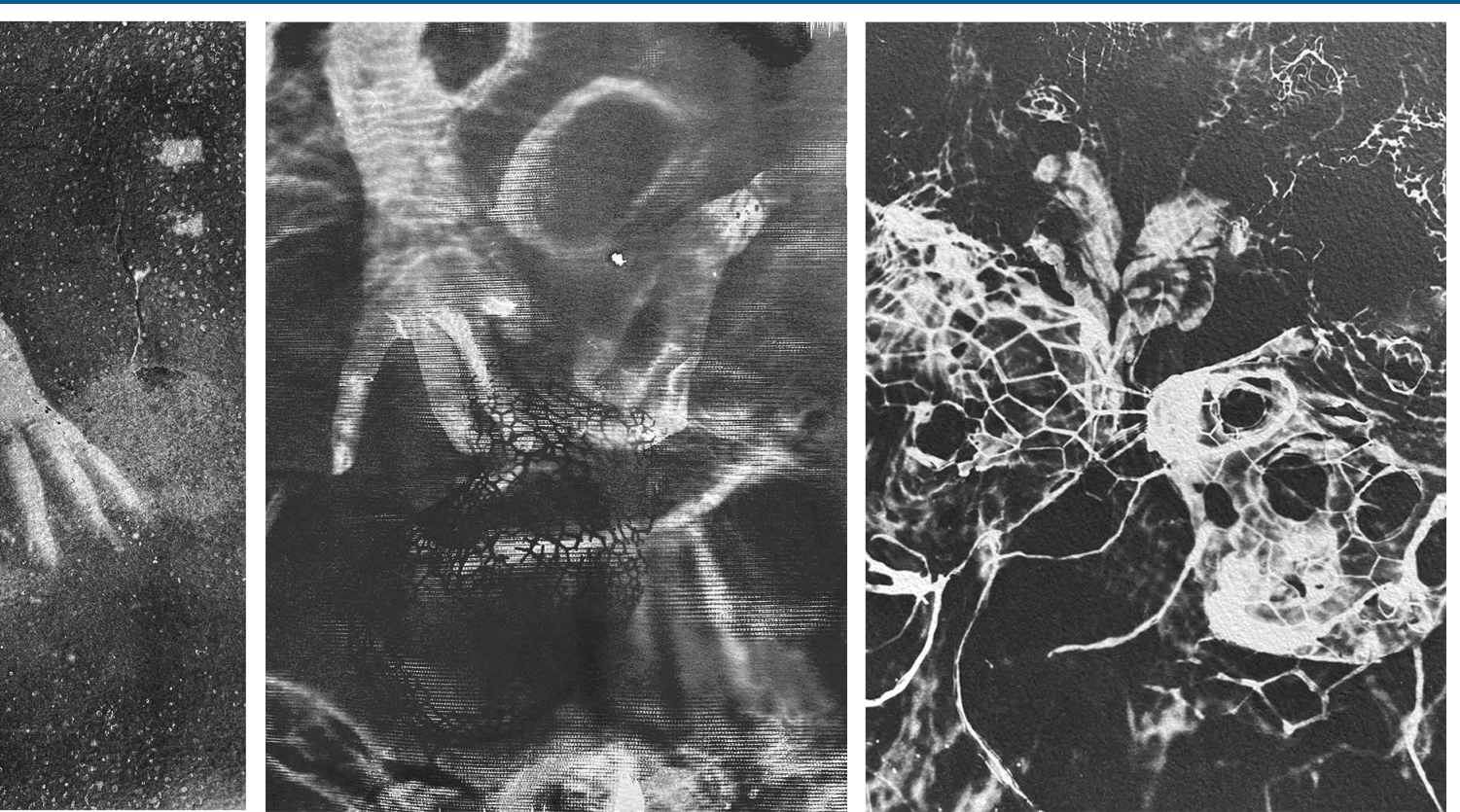

SERRA D'OR

DOSSIER «CIÈNCIA, DOSI A DOSI» ÒSCAR VILARROYA, JENNIFER GARCÍA CARRIZO,
JOSEP CLOTET, CRISTINA JUNYENT

ENTREVISTA «ISMAEL DUEÑAS: PIANISTA, COMPOSITOR I CANTAUTOR» IRENE MUÑOZ PAIRET

FE I PENSAMENT «LLUÍS DUCH, EMPARAULAR LA FRAGILITAT HUMANA» JOAN ESCULIES

ART «RECORD DE NÚRIA PICAS» XAVIER CABALLÉ, JOAQUIM NOGUERO

LLETRES «UN PASSEIG AMB ROBERT WALSER» JOAQUIM ARMENGOL

CINEMA «MAR COLL: UNA VEU SUBTIL PERÒ RESSONANT» ÈRIC ANTONELL

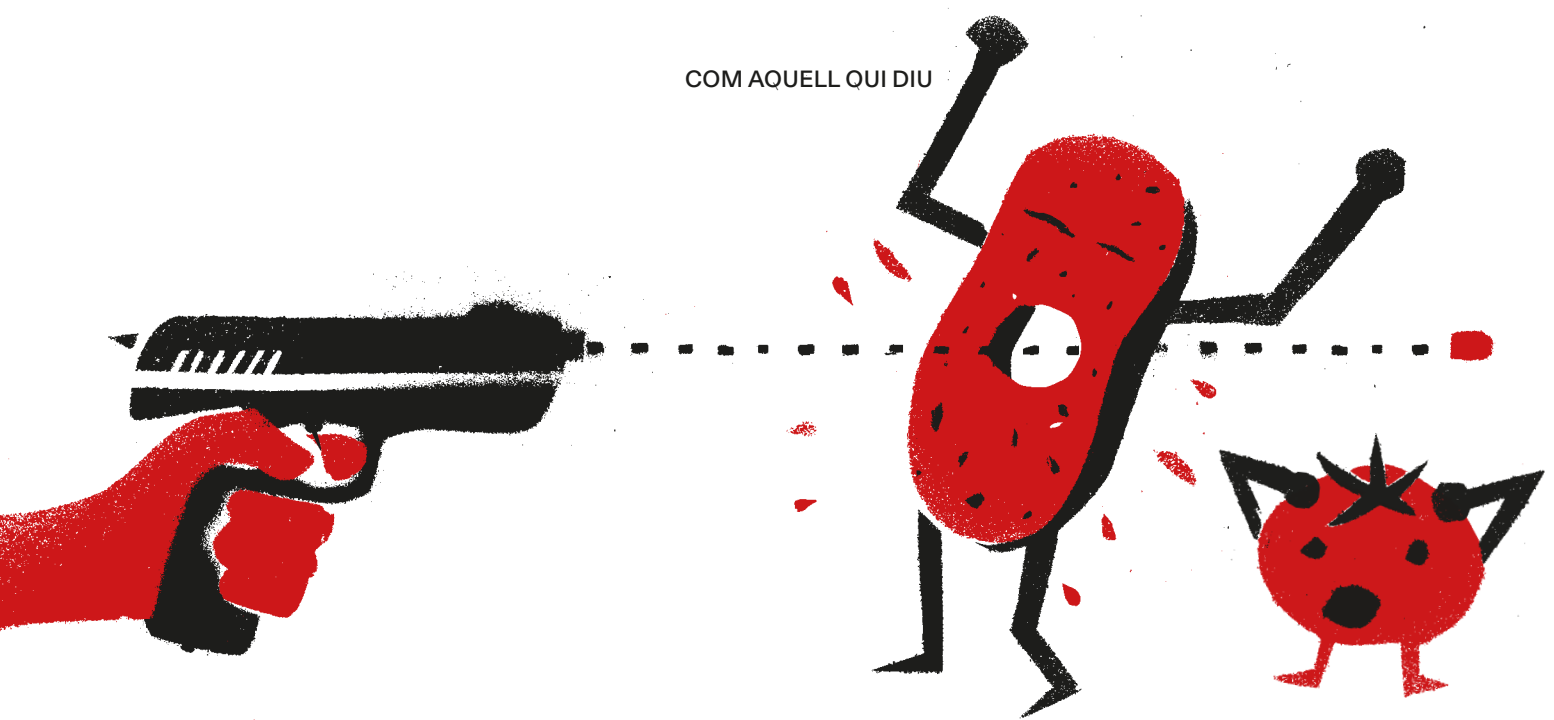
NO DISPAREU AL «PANTUMACA»

Un text d' ENRIC GOMÀ
Il·lustració de JORDI AVIÀ

Entre moltes altres, una irritació màxima dels catalans és quan anant per terres d'Espanya llegeixen en una carta o una pissarra: «pantumaca». El català se sol revoltar i, pres d'una santa indignació, mastega un «Fills de la gran...!» i calla a temps perquè hi ha nens a taula. Podria deixar anar «Fills del Gran Turc!», però des de la batalla de Lepant, el 1571, que no és una interjecció gaire habitual entre els catalans. D'altres responen amb un posat perdonavides, afectat i condescendent, com si tots els restauradors espanyols haguessin de tenir els vastos coneixements del lingüista José Antonio Pascual. Uns creuen que han escrit «pantumaca» per ignorància i uns altres estan convençuts que ho han fet per fotre. Fins i tot alguns es decanten per totes dues opcions alhora, cosa que és impossible, perquè és un joc d'ous (expressió que molts fem servir quan dues opcions s'exclouen mútuament i, *o tempora, o mores!*, la magna *Paremiologia catalana comparada digital* ens indica que el sentit d'aquesta frase feta és «desordre, embolic, descontrol, cosa mal feta». No hi ha manera de viure tranquil, el català és pitjor que una sogra).

Davant de «pantumaca», els catalans tenen mal de cor. Fotetes, irritats, ferits en l'amor propi, ho retraten amb el mòbil i pengem la foto a una xarxa social acompanyada d'un comentari sarcàstic (que m'estimo més no reproduir per no trencar el clima de fraternitat entre tots els espanyols).

Al meu entendre, no van ben encaminats. Qui ha escrit «pantumaca» no ha comès cap disbarat terrible ni tenia intenció de perpetrar una ofensa imperdonable que exigeix una satisfacció en el camp de l'honor. L'home en qüestió només s'ha apropiat del nostre «pa amb tomàquet» i l'ha adaptat lliurement a la llengua castellana. «Pa amb» es converteix en un castís «pan» i «tomàquet» s'adapta

a partir de la pronúncia dels catalans orientals: «tumaca» (la te en posició final no la incorporen perquè els és difícil de pronunciar i d'aquí que adaptessin «carné», «chalé», «Brigi Bardó», encara que per raons de mètrica el conjunt Sabor Hit de 1961 cantés «*Brigiti Bardó, Bardó, tu estilo triunfó, triunfó*»). No hi donem més voltes: «pantumaca» ha arrasat.

Una llengua forta i despreocupada adapta els estrangerismes com li és més convenient, de manera que els castellans han adaptat «alioli», «tortel», «tirabeque», «moncheta», «codoñate», «margallón», «pésol» i tants altres. Sembla que potser «anchoa». «Carquiñol» s'explica perquè antigament els catalans també en dèiem «carquinyol» de la pasta seca dura i molt torrada. Sobre el «carquinyoli», si em permeten un excurs breu, el DCVB ens informa que «té la forma semblant a un dit esclafat». Com més va, més admiro mossèn Alcover.

No és la primera vegada que en castellà creen o recullen una paraula aglutinada a partir del català: un cas equivalent a «pantumaca» és «panoli», en un origen «pa en oli» («pa amb oli»), i el seu sentit és, segons el DLE: «*persona simple y fácil de engañar*». «Panoli» també es diu en català, a Tortosa i al País Valencià, en el sentit de «beneit» i alhora en el de «coca feta de farina, sucre i oli, amb vi blanc o amb aiguardent, cuïta al forn». El DNV l'accepta, però el DIEC, no. L'alegria és breu a la casa del pobre.

Per tant, el castellà «pantumaca» no hauria d'encendre les nostres ires i burles despietades, sinó que l'hauríem d'acollir amb benvolença i cordialitat. Per acabar, una vegada més em poso no a la gola sinó a la tràquea del llop: tampoc passaria res si algun dia en català tinguéssim els aglutinats «pantomàquet» i «pamboli».